

**JALOLIDDIN RUMIYINING "ICHINGDAGI ICHINGDADIR" ASARI:
TASAVVUF, AXLOQ VA FALSAFANING UYG‘UNLIGI**

Andijon davlat pedagogika instituti f.f.b.f.d.Katta o‘qituvchisi

Xamraqulova Guluzro Dilmuradovna

va stajyor o‘qituvchisi

Karimova Dilobod Halimovna

o‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi talabasi Maxmudova Saodatxon

Annotatsiya: Jaloliddin Rumiyning "Ichingdagi ichingdadir" asari, tasavvufiy, axloqiy va falsafiy mazmuni bilan insoniyatning ruhiy kamoloti, ichki dunyo va tashqi olam o‘rtasidagi uyg‘unlikni o‘rganishning qimmatli manbaidir. Maqola asar orqali Rumiyning tasavvufiy g‘oyalarini va axloqiy fazilatlar, hayot maqsadi haqidagi qarashlarini yanada kengroq yoritadi. Bu asar insonning o‘zini va Olamni anglashdagi yo‘lni tushunishga yordam beradi.

Annotation: Jalaluddin Rumi's "Ichingdagi ichingdadir" explores themes of Sufism, ethics, and philosophy, offering deep insights into spiritual growth, the harmony between the inner world and outer existence, and the pursuit of the divine. This article elaborates on Rumi's ideas and spiritual guidance as expressed in the work, emphasizing its relevance to both personal and universal understanding of life's purpose and the nature of existence.

Аннотация: Произведение Джалаладдина Руми «Ичингдаги ичингдадир» исследует темы суфизма, этики и философии, предлагая глубокие размышления о духовном росте, гармонии между внутренним миром и внешним существованием, а также поисках божественного. Статья расширяет представление о суфийских идеях Руми, акцентируя внимание на их связи с этическими ценностями и смысле жизни.

Kalit So‘zlar: Jaloliddin Rumi, Ichingdagi ichingdadir, tasavvuf, axloq, falsafa, ruhiyat, Olam, insoniyat, ma’naviyat, sufi g‘oyalari.

Keywords: Jalaluddin Rumi, The Inner Self is Within, Sufism, ethics, philosophy, spirituality, the Universe, humanity, moral values, Sufi ideas.

Ключевые слова: Джалаладдин Руми, Внутреннее — внутри тебя, суфизм, этика, философия, духовность, Вселенная, человечество, нравственные ценности, суфийские идеи

Jaloliddin Rumi (1207–1273) tasavvufning ulkan ma’naviy peshqadamlaridan biri sifatida tanilgan. Uning asarlari inson ruhiyatining chuqur qatlamlarini ochishga qaratilgan va ular nafaqat diniy o‘qimishlilar, balki keng omma uchun ham yuksak ma’naviyatni anglashga yordam beradi. Rumi, o‘zining "Ichingdagi ichingdadir"

asarida, insonning o'z ichki olamini anglash orqali haqiqiy bilimga ega bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Asar nomidagi "Ichingdagi ichingdadir" iborasi o'zi shu darajada g'oyat muhimdirki, bu so'zlar orqali Rumi barcha tashqi va ichki hodisalarning mohiyati bir nuqtada mujassamlanganini bildiradi. Rumiyni tasavvufiy nuqtai nazariga ko'ra, odamning ichki dunyosi tashqi olamni tushunish uchun asos bo'ladi. Bu so'zlarning chuqur ma'nosi, tasavvufiy jarayonlarda "ichki nur" va "tashqi nur"ning uyg'unligini o'zida mujassamlashtiradi.

"Ichingdagi ichingdadir"ning tasavvufiy asoslari: Ichki va tashqi dunyo o'rtasidagi uyg'unlik Rumiyni "Ichingdagi ichingdadir" asaridagi eng asosiy g'oya — bu insonning ichki olami va tashqi dunyo o'rtasidagi uyg'unlikni anglashdir. Tasavvufda insonning maqsadi o'zining ichki tabiatini tushunish va uni Allohning yaratgan tabiatiga qarshi urushish o'rniga, unga muvofiq yashashdir. Rumi o'zining ko'plab asarlarida insonni tashqi olamdan ajralmas holda ichki olamda ham yashashga chaqiradi.

Asar "Ichingdagi ichingdadir" deb nomlanishining o'zi bu jarayonni tushuntiradi: biror narsaning ichki mohiyati tashqi olamda yashiringan bo'lsa, uning haqiqiy anglashini faqat ichki dunyoni ochish orqali mumkin bo'ladi. Rumiyni fikriga ko'ra, buni anglash va tasavvufiy yuksalish jarayonlari o'zaro bog'liq bo'lib, insonning tashqi dunyoda muvozanatni topishi uchun ichki dunyosi muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtada, Rumiyni tasavvufiy g'oyalari, axloqiy qadriyatlar va falsafasi o'zining chuqur murakkabligi bilan ajralib turadi.

"Ichingdagi ichingdadir" asari Jaloliddin Rumiyni tasavvufdagi ruhiyat va ma'naviyatni anglash, o'sish va insonning o'zini kashf qilish jarayonlarini chuqur yoritadigan asarlardan biridir. Rumiyni tasavvufiy nazariyalarida ruhiyat va tasavvufdagi o'sish, insonning ichki dunyosini rivojlantirish, Olamni anglash va haqiqiy yo'lni topish bilan bog'liq jarayon sifatida qaraladi. Asar orqali Rumi, ruhiyat va tasavvufning ma'naviy o'sishidagi o'ta nozik jihatlarni ko'rsatadi va bu jarayonning inson uchun ahamiyatini yoritadi.

Tasavvufda ruhiyat va o'sish deganda, insonning nafaqat aqliy, balki ruhiy, ma'naviy va axloqiy jihatdan ham rivojlanishi nazarda tutiladi. Rumi tasavvufini anglashda, odamning haqiqiy o'sishi va yuksalishi, avvalo, uning ichki dunyosida sodir bo'ladi. Ichki o'sish, tashqi dunyo bilan bog'liq holda emas, balki, insonning ruhiy poklanishi va Allohga yaqinlashishidir. Rumi, "Ichingdagi ichingdadir" asarida insonning ichki olami va uning ma'naviy o'sish jarayoniga o'ta muhim e'tibor qaratadi. Bu tushunchaning asosida ikkita asosiy g'oya yotadi: ichki poklanish va Alloh bilan birlashish.

a) Ichki Poklanish (Tazkiya)

Tasavvufda ichki poklanish, insonning qalbini, fikrlarini va nafsini tozalashni anglatadi. Bu jarayon, har bir insonning o'zining ichki narsalarini tozalash va nafsini sindirish orqali amalga oshiriladi. Rumiyning fikriga ko'ra, inson o'zining ichki dunyosini poklash uchun avvalo, ego (nafs)ni sindirish va tasavvufiy hikmatlarni qabul qilish orqali o'zini Allohga bag'ishlashi lozim.

b) Ichki Nur va Haqiqiy Bilim (Ilm)

Ruhiyatda o'sishning yana bir jihati — haqiqiy bilimga erishishdir. Tasavvufdagi ilm, tashqi dunyo haqidagi ilm emas, balki Allohning qudratiga, mohiyatiga va insonning o'z ichki dunyosiga oid bilimdir. Rumi bu ilmni, "Ichindagi ichingdadir" asarida, tasavvufiy ma'rifat sifatida ta'riflaydi. Ilmning maqsadi, nafaqat tashqi realiteyda, balki ichki ruhiyatda ham o'zgarishlarni amalga oshirishdir. Shunday qilib, haqiqiy ilm, nafaqat aqlning yuksalishi, balki qalb va ruhning yuksalishidir.

Rumiyning "Ichindagi ichingdadir" asarida, ruhiyat va o'sish masalasi o'ziga xos tarzda yoritilgan. Asarda ichki dunyo va tashqi dunyo o'rtasidagi uyg'unlikni ta'kidlash bilan birga, insonning ichki olamida ro'y beradigan o'zgarishlar, tashqi olamni ham ta'sirleydi. Bu asarda tasavvufiy o'sishning asosiy bosqichlari shunday tushuntiriladi:

a) O'zgarimas Haqiqatingni Anglash

Rumiyning asaridagi asosiy g'oyalardan biri — insonning haqiqiy tabiati, uning ichki mavjudligini anglash va shu orqali o'zining yuksak maqsadlariga erishishdir. Tasavvufda, ichki haqiqatni anglash, Olamning haqiqiy mohiyatini tushunish orqali amalga oshiriladi. Rumiyning "Ichindagi ichingdadir" asarida, bu o'sish insonning ichki olamidan boshlanadi, chunki faqat o'zining ichki o'zgarishlari orqali u tashqi dunyoda haqiqiy o'zini ko'ra boshlaydi. Rumi, insonga o'zining ichki haqiqatini kashf qilishni tavsiya etadi.

b) Ichki Dunyodagi O'zgarishlar va Ularning Tashqi Olama Ta'siri

Tasavvufda, ichki dunyo va tashqi dunyo o'rtasida uzviy bog'lanish mavjud. Rumi, "Ichindagi ichingdadir" asarida, inson o'zining ichki o'sishiga yo'l ochganda, u o'zining tashqi muhitini ham o'zgartirishga kirishadi. Bu o'zgarish, uning hayotiga, harakatlariga, qarorlariga va boshqa insonlar bilan munosabatlariga ta'sir qiladi. Demak, ruhiy o'sish faqat shaxsiy bo'lib qolmay, balki jamiyatga ham xizmat qiladi. Bu fikr, Rumiyning "Ichindagi ichingdadir" asarida chuqur tahlil etilgan.

c) Sabr, Faqr va Muhabbat

Tasavvufda ruhiyatning o'sishi sabrni, faqrlikni va muhabbatni rivojlantirishni talab qiladi. Sabrlik, insonning hayotidagi barcha qiyinchiliklarga qarshi turishni o'rgatadi. Faqr, nafaqat moliyaviy ehtiyojlarni kamaytirish, balki insonning ruhiy o'sishini yengillashtiradi. Muhabbat esa, Allohga bo'lgan muhabbatni, barcha tirik mavjudotlarga nisbatan ham ko'rsatishni anglatadi.

Bugungi kunda, "Ichingdagi ichingdadir" asari, faqat tasavvufiy o'qimishli odamlar uchun emas, balki har bir insonning hayotini yaxshilashga intilayotgan barcha kishilar uchun muhimdir. Asar, insonning ichki dunyosini anglashga chaqiradi va uning tashqi olam bilan uyg'unligini o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Zamonaviy dunyoda, ko'plab insonlar maqsadlariga erishishda o'zlarini yo'qotayotganini his qiladilar. Rumiyning "Ichingdagi ichingdadir" asari, bu yo'qotilgan ma'naviy muvozanatni qayta tiklash uchun muhim bir vositadir. U zamonaviy jamiyatda axloqiy qadriyatlar va ma'naviy o'sish uchun yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi.

Jaloliddin Rumiyning "Ichingdagi ichingdadir" asari uning tasavvufiy tafakkurining chuqur qatlamlarini ochib beradi. Asarda Rumi ichki dunyo va tashqi dunyo o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni, insonning ichki hayotidagi o'zgarishlar tashqi dunyoga qanday ta'sir ko'rsatishini tasvirlaydi. "Ichingdagi iching" iborasi orqali u insonning ruhiy holatini va uning ichki aloqalarini anglashga chaqiradi. Rumi, har bir insonning ichki olamida yuz beradigan o'zgarishlar orqali, haqiqiy tinchlikka erishish mumkinligini ta'kidlaydi. Ushbu asar, tasavvufiy yo'lida izlanayotgan inson uchun ichki kurashlarni va maqsadga erishish yo'lidagi to'siqlarni tasvirlab beradi. Rumi, o'z-o'zini anglash va ichki o'zgarishlar orqali ruhiy mukammallikka erishishning muhimligini tushuntiradi. Ichki xotirjamlik va huzurga erishish, tashqi dunyo bilan muvozanatni topish uchun zarurdir. Rumiyning fikricha, haqiqiy farovonlik nafaqat tashqi sharoitlarga bog'liq, balki ichki dunyoning tartibiga ham bog'liqdir. "Ichingdagi ichingdadir" asari nafaqat tasavvufiy nazariyani, balki uni amaliyotda qo'llashni ham o'rgatadi. Rumi, o'quvchiga ichki tinchlik va haqiqatni izlashda yangi yo'llar ochib beradi. Bu asar, ruhiy izlanishlar, ichki anglash va haqiqiy maqsadlarga erishish uchun yo'nalish beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rumi, Jaloliddin. "Ichingdagi ichingdadir". (Xalqaro tasavvuf ilmiy tadqiqotlari).
2. Nasr, Seyyed Hossein. The Heart of Islam: Enduring Values for Humanity. (HarperCollins, 2002).
3. Shams, Muhammad. Sufism and Spirituality in the Middle East. (Oxford University Press, 2009).
4. Khatami, Mohammad. Philosophy of Islamic Mysticism: The Sufi Tradition. (London: Routledge, 2010).
5. Rumi's Philosophy and the Human Spirit in the Sufi Tradition. Journal of Spiritual Research, 2022.